

СОЗАНСЬКИЙ
Любомир Йосипович
lubomir437@list.ru

УДК 366.6

ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ECONOMIC STIMULATION OF ACTIVITY OF BUILDING ENTERPRISES

к.е.н., доцент, Львівська філія Європейського університету, кафедра економіки і підприємництва

У статті розглянуто аналітичні та методичні аспекти діяльності будівельних підприємств України. Запропоновано можливі заходи підвищення ефективності діяльності будівельних підприємств.

В статье рассмотрены аналитические и методические аспекты деятельности строительных предприятий Украины. Предложены возможные мероприятия повышения эффективности деятельности строительных предприятий.

The analytical and methodical aspects of activity of build enterprises of Ukraine are considered in the article. The possible measures of stimulation of efficiency of activity of build enterprises are offered.

Ключові слова: будівельні підприємства, фінансова стійкість, рентабельність, інтегральний показник ефективності діяльності

Ключевые слова: строительные предприятия, финансовая устойчивость, рентабельность, интегральный показатель эффективности деятельности

Keywords: build enterprises, financial firmness, profitability, integral index of efficiency of activity

ВСТУП

Тісний взаємозв'язок будівництва із суміжними галузями економіки та соціальної сфери, невирішені питання забезпеченості житлом широких верств населення зумовлює термінову необхідність та актуальність розробки дієвих і ефективних економічних важелів стимулювання діяльності будівельних підприємств. Застосування інструментів економічного впливу на ефективність діяльності будівельних підприємств може сприяти збільшенню надходжень до бюджету, залученню в економіку країни додаткових інвестицій, підвищенню соціальних ефектів, тощо.

Рекомендації щодо зміцнення фінансового стану та підвищення ефективності діяльності підприємств, відображені у працях науковців: Л.В. Руденко, М.С. Мних, І. В. Ковальчук, Н.Б. Тарасенко, Б.М. Литвин, Т. В. Момот та ін. Сучасний економічний стан підприємств будівельної галузі потребує модернізації методичного інструментарію щодо управління ефективністю їхньої діяльності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є оцінка діяльності та розробка заходів щодо підвищення ефективності діяльності будівельних підприємств України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Економічне стимулювання діяльності будівельних підприємств можливе за допомогою застосування інструментів податкової і амортизаційної політики та заходів, передбачених державою щодо усунення у будівельній галузі кризових явищ та процесів. В Україні для будівельних підприємств не передбачено

спеціальних тарифних ставок при оподаткуванні податку на прибуток та податку на додану вартість. Застосування пільг за цими податками могло б сприяти зниженню вартості об'єктів будівництва і кількісному зростанні доходів бюджету. У період розгортання фінансової кризи в Україні з метою економічного стимулювання будівельних підприємств та для усунення наслідків фінансової кризи у будівельній галузі розроблено та введено в дію Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» [1]. Цей закон передбачає ряд ефективних, дієвих заходів, що мають на меті подолання кризових явищ. Зокрема, [1]:

– «викуп в забудовників та / або фінансових установ нереалізованого житла в об'єктах будівництва, що споруджувались із залученням коштів фізичних осіб у разі неспроможності забудовників продовжувати будівництво житла у зв'язку з недостатнім обсягом коштів для формування фондів соціального та службового житла;

– надання громадянам державної підтримки на будівництво (придбання) доступного житла шляхом сплати державою частини його вартості;

– отримання громадянами житла в оренду з викупом за рахунок власних коштів громадян та коштів державної підтримки;

– надання фізичним та юридичним особам пільгових кредитів на будівництво житла та компенсацій процентної ставки за цими кредитами;

– збільшення статутних капіталів державних банків та Державної іпотечної установи для надання кредитів на завершення будівництва

багатоквартирних житлових будинків; викупу державою у кредиторів іпотечних кредитів, отриманих фізичними особами на будівництво та придбання житла до набрання чинності цим законом і віднесених до категорії ризикованих».

Згадані положення виконуються із вагомими обмеженнями через відсутність необхідних коштів у Державному бюджеті. Допущеним недоліком є те, що під час надання дозвільних документів на об'єкти будівництва практично не здійснюється врахування фінансового стану забудовника, забезпеченості власними коштами та основними засобами, не відбувається моніторинг рентабельності, оборотності дебіторської заборгованості. Такий прорахунок спричиняє те, що часто забудовниками стають підприємства, у яких практично відсутні необхідні основні засоби, власні фінансові ресурси, виробничий потенціал. Це зумовлює необхідність залучення до будівельних проектів декількох субпідрядників, у

результаті чого зростає собівартість будівництва. Такі прорахунки є одним із чинників низького рівня рентабельності / збитковості операційної діяльності будівельних підприємств (рис.1).

Збитковість операційної діяльності, зображена на рис.1 та її тенденції у період 2010-2013 роках зумовлені зниженням доступності іпотечного кредитування, зростанням собівартості будівництва, зниженням купівельної спроможності громадян скорочення витраток на державні програми та фонди сприяння житловому будівництву. Позитивна тенденція у 2014 році виникла внаслідок суттєвого пом'якшення важелів організаційно-правового регулювання. Зазначене сприяло збільшенню обсягів виробленої продукції будівельних підприємств (рис.2) і відповідно – позитивній тенденції показника операційної рентабельності.

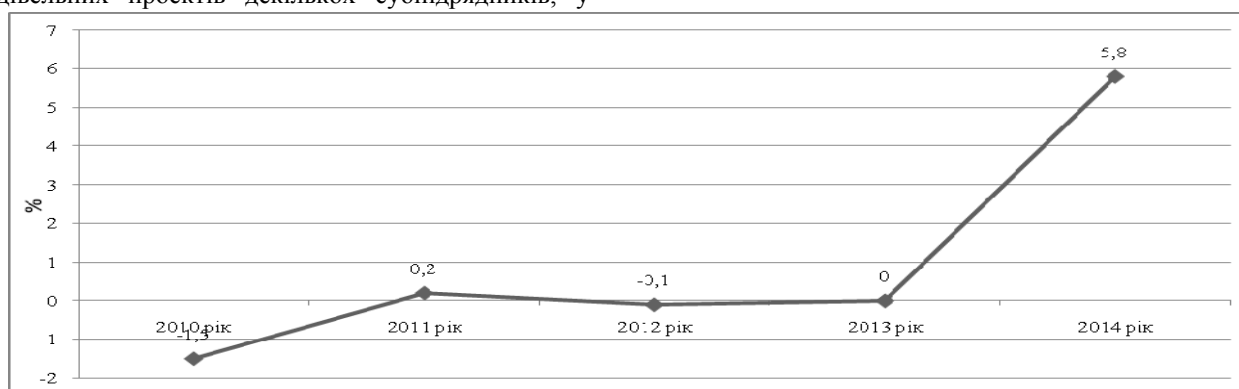

Рис. 1. Рентабельність / збитковість операційної діяльності будівельних підприємств 2010 -2014 роки, % [2]

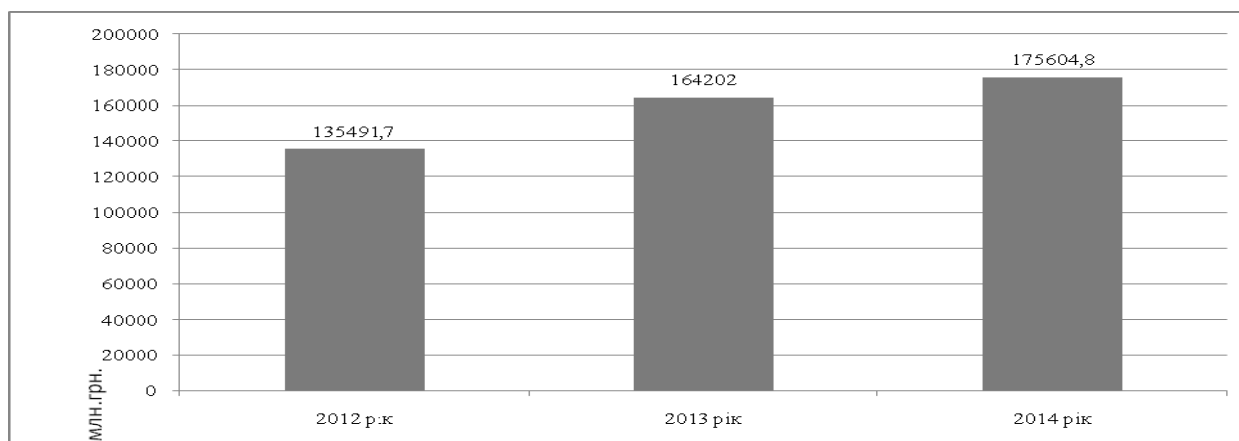

Рис. 2. Обсяг виробленої продукції будівельних підприємств України за 2012-2014 роки, млн. грн. [2]

Недоліком у фінансовій діяльності будівельних підприємств є і нерациональна структура активів і пасивів. На рис. 3 зазначено частку необоротних активів і власного капіталу у валюті балансу будівельних підприємств України.

Згідно даних рис.3. частка власного капіталу у 2014 році характеризувалась спадною тенденцією, що

є ознакою зростання фінансової залежності. Найвагомим джерелом формування фінансових ресурсів будівельних підприємств були поточні зобов'язання, частка яких у 2014 році перевищувала 60%(рис.4)

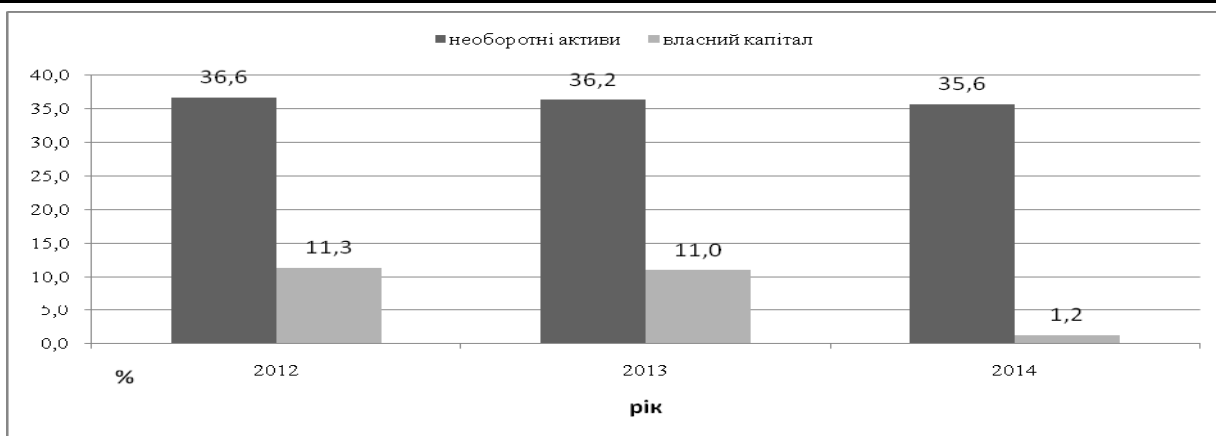

Рис. 3. Частка необоротних активів і власного капіталу у валюті балансу будівельних підприємств за 2012-2014 роки, % (розраховано за даними [2])

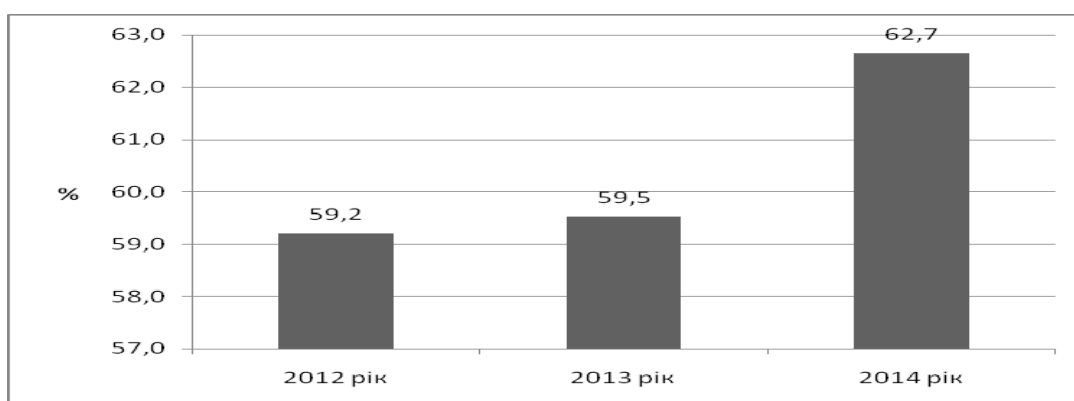

Рис. 4. Частка поточних зобов'язань у пасивах будівельних підприємств України (розраховано за даними [2])

Найвищу частку у зобов'язаннях займала кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Значна частка поточних зобов'язань у складі пасивів зумовлена вагомістю фінансування за рахунок попередніх внески інвесторів. Надання переваги цьому джерелу фінансування несе ризики невиконання зобов'язань через непередбачені обставини, що характерні у діяльності будівельної галузі і виражені коливанням цін на будівельні матеріали, валютно-інфляційними ризиками.

Негативним моментом у структурі фінансових ресурсів є також і низька частка необоротних активів у складі активів будівельних підприємств. У відповідності із галузевою спеціалізацією частка необоротних активів, мала б перевищувати 50%. Збиткова діяльність та низьке значення рентабельності операційної діяльності будівельних підприємств, а також нераціональна структура фінансових ресурсів можуть бути результатом незадовільного економічного стимулювання діяльності будівельних підприємств. Згадані прорахунки можна було б уникнути, якщо б застосовувались дієві механізми економічного стимулювання.

Удосконалення економічного стимулювання могло б здійснюватись за допомогою:

1) удосконалення оцінки ефективності діяльності будівельних підприємств;

2) модернізації інструментів економічного стимулювання діяльності будівельних підприємств.

З метою підвищення оцінки ефективності діяльності будівельних підприємств запропоновано застосовувати інтегральний показник (ϕ) [3, с.122]:

$$D = -0,26 * x_1 - 0,81 * x_2 + 0,56 * x_3 - 0,66 * x_4 + 0,004 * x_5 - 0,38 * x_6 + 1,16 \quad (1)$$

де D – дискримінант;

X1, X2, ... X6 – дискримінантні коефіцієнти;

X1 – коефіцієнт мультиплікатора капіталу;

X2 – коефіцієнта фінансової незалежності;

X3 – оборотність капіталу;

X4 – рентабельність капіталу;

X5 – рентабельність власного капіталу;

X6 – рентабельність продукції.

Якщо значення D знаходиться у діапазоні 1,5- 2 і вище, то ефективність діяльності будівельних підприємств є «відмінною». Така діяльність характеризується високим рівнем управління фінансовими ресурсами та ділової активністю із врахуванням величини інфляції, вартості позикових коштів та галузевої спеціалізації.

Якщо значення D відповідає діапазону 0,7 - 1,4, то ефективність діяльності будівельних підприємств є «доброю». Цей рівень характеризується достатнім значенням показників рентабельності та оборотності, однак управління структурою фінансових ресурсів має окремі недоліки.

Значення D у діапазоні - 2 -0,6 відповідає задовільному рівневі діяльності будівельних підприємств і характеризується: збитковість діяльності або низьким рівнем значень показників рентабельності та оборотності, а також вагомими прорахунками у формуванні і розміщенні фінансових ресурсів.

Практичним застосуванням даного показника є:

- класифікація будівельних підприємств за рівнем ефективності діяльності;

- розроблення (на основі отриманої класифікаційної інформації) підходів щодо економічного стимулювання ефективності діяльності будівельних підприємств.

Модернізація економічного стимулювання діяльності будівельних підприємств могла б здійснюватись за допомогою:

- застосування галузевих ставок податку на прибуток; податку на додану вартість;

- створення спеціалізованих резервних фондів для компенсації росту цін на будівельну продукцію і валютно-інфляційних ризиків;

- встановлення фінансових критеріїв при наданні дозволів забудовникам на виконання будівельної діяльності а також вимог щодо зміцнення фінансового стану будівельних підприємств.

ВИСНОВКИ

Ефективна діяльність будівельних підприємств є однією із найвагоміших умов розвитку національної економіки. Результативність діяльності будівельних підприємств в умовах сьогодення, залежить від таких чинників як розвиток промисловості, рівень заощаджень громадян, тенденцій на валютному та фінансовому ринку, процесів економічної євроінтеграції та ін. У певній мірі, згадані чинники, спричинили спадні тенденції показників прибутковості, рентабельності, обсягів виробництва будівельних підприємств. Разом з цим, не слід недооцінювати дієвість інструментів економічного стимулювання розвитку будівельної галузі. Перспективним напрямом дослідження є розвиток будівельної галузі України в умовах вільної торгівлі з ЄС.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/800-17>

2. Офіційний сайт Державного служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

3. Созанський Л.Й. Фінансове регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств: монографія / Л.Й. Созанський.- К. Вид.-во Європейського університету .-2012.-219с.